

NAŠE RASPRAVE

Dr. Samir BEGLEROVIĆ

Pokušat ćemo se osvrnuti na karakter, kvalitet i svrhovitost naših rasprava. Pod pojmom „naše rasprave” podrazumijevamo tretiranje problema unutar Islamske zajednice te problema direktno ili nedirektno vezanih za Islamsku zajednicu. Kako je riječ o tekstu koji bi, nadamo se, trebao pridonijeti plodnim raspravama na forumu „Novog Muallima”, od velikoga broja aspekata koje bi ozbiljna studija o naznačenome problemu trebala sadržati, koncentrirat ćemo se na tri, samo ih naznačivši, koliko nam to prostor dozvoljava: dostojanstvenost, relevantnost (opravdanost) i otvorenost.

U prošleme broju „Novoga Muallima”, između ostalih, objavljen je tekst koji je ponudio pregled „znanstvenih rasprava” objavljenih u jednim od naših najstarijih i nama najdražih novina. Pretpostavljajući da je autor teksta imao ozbiljne i opravdane namjere, akcent bismo stavili na stvarnu znanstvenu vrijednost tih materijala objavljenih u tim novinama. Naime, pitanje je koliko se uopće može nazvati znanstvenim rad koji obiluje uvredama, izrugivanjem ličnosti neistomišljenika, čak i psovkama „zaodjevenim” u izraze koji se nameću kao prihvatljivi savremenome vjerniku. Upravo ova postratna tendencija među muslimanima Bosne i Her-

cegovine, tzv. zaodijevanje vulgarnih izraza u navodno šerijatski prihvatljiv oblik, najzorniji je pokazatelj naše duhovne stagnacije, jer je jedina razlika između najprostijeg uličnog vrijeđanja i uvreda koje upućuju visokoobrazovani islamski teolozi neistomišljenicima tek u izrazu, formi.

Bit, ono unutarnje, samo po sebi ne treba izvanjsko artikuliranje, iskazivanje. Ono je samo potrebno kad se temeljna skrivena stvarnost želi preko našeg izvanjskog svijeta povezati s nekom drugom skrivenom stvarnošću ili kad je se želi naprosto artikulirati, iskazati, u izvanjsko, pojavno (R. Gueneon). Ovo je, shodno tradicionalnome nauku, osnovna svrha riječi, odnosno jezika, i fundamentalnih simbola. Podsjetivši se na kur'ansko kazivanje o Ademu pejgamberu, alejhis-salam, upravo zahvaljujući spoznaji skrivenih biti, hazreti Adem, alejhis-salam, bio je u mogućnosti njima pridodati i odgovarajuće pojmove, njihova imena. Stoga su egzistencije jezika i simbola posebno sveti budući da su osnovni modeli artikuliranja i podučavanja o svetome. Iz ovoga razloga gotovo je nemoguće razumjeti, a sasvim je nemoguće opravdati, da musliman, ma o kome god se radilo, sveti dar jezika kao takvog, mogućnosti komuniciranja u bilo kom obliku, obojenog stalnom prisutnošću

Duha, odbaci, a prisvoji njegov „klon“, imitaciju originala, obojenu prisutnošću niskoga ega i đavolskim inspiracijama. Jezik, kako se to često ističe u tradicionalnim duhovnim traktatima islama, tumač je stanja srca, a obaveza je vjernika čak i kad govori s nečistim srcem paziti na sadržaj riječi, shodno hadisu hazreti Muhammeda, alejhis-selam: „Ako nemaš stida, radi što god hoćeš“. Na ovaj način, svetost jezika i simbola te stid, koji je, shodno sunnetu, dio vjere, osnovne su smjernice u komunikaciji muslimana, naročito onih odraslijih, onih koji bi trebali biti „učitelji vjere“.

Jedna od ključnih karakteristika ovoga problema je to što naša vjerska glasila uopće pristaju objaviti sadržaje pogrđnog karaktera, makar oni bili „umotani“ u naizgled pristojnu formu. Svaka kritika podržana argumentima treba biti objavljena, ali se pri tome mora voditi računa o pristojnosti. U svakodnevnome životu česti su pogrđni izrazi, i aluzije, slobodno bismo rekli đavolski klonovi fundamentalnih simbola, ali bi govor vjernika morao biti potpuno drukčiji makar, kako nas to uči časni Kur'an, ma bili i „impresionirani mnoštvom lošega“ oko nas. Često to zaboravljamo, ali svaka napisana a potom objavljena riječ ima uticaj na čitaoce, a, shodno prethodno rečenome, zainteresiranima bismo trebali prenositi duh svetosti, a ne vlastitu frustriranost. Iz ovoga razloga u svim religijama kao osnovna karakteristika duhovnoga učitelja ističe se da njegove riječi oplemenjuju, bude kod zainteresiranih pozitivno raspoloženje i nadu.

Onda je sasvim logično, pri razmišljanju o objavljivanju, u bilo kom vidu, stavova neke osobe, razmisliti o njihovoj opravdanosti, ali ne samo na način da su valjano obrazloženi, već, prije svega, voditi računa o pozvanosti konkretne osobe da reagira na konkretan problem, na stav drugoga. Modernistički trendovi u islamu

uspjeli su, između ostaloga, doslovno usaditi u muslimane princip niveliranja, razmišljanja da je svako kompetentan raspravljati sa svakim i o svačemu (N. Attas). Ovo nikako ne znači da aktualna pitanja muslimana trebaju rješavati samo oni koje bismo, u tome slučaju, oslovili „klerom“. Naprotiv, univerzalnost islama podrazumijeva doprinos svakoga pojedinca općoj islamskoj kulturi, ali, ono što treba apostrofirati, samo u konkretnoj oblasti koju ta individua poznaje, onoj zbog koje će, na kraju, i odgovarati na Sudnjem danu. Otuda i Pejgamberova, alejhis-selam, preporuka da je jedan od segmenata vjere muslimana „nebavljenje onim što ga se ne tiče“. Zato je začudno i veoma nezrelo da gotovo svako osjeća kompetentnost, pozvanost, da govori o baš svakome problemu, da ulazi ili ocjenjuje rasprave učenijih, da svaki prolaznik, naprimjer, već pri prvome susretu s nekim imamom sasvim slobodno ukazuje na neispravnosti koje je, možda i opravdano, uočio, ni nerazmišljajući je li pozvan o tome razgovarati u takvim okolnostima. Neshvatljivo je i da prosječno obrazovan imam zanemari probleme u vlastitome džematu radi kojih će pred dragim Bogom odgovorati, a posveti se usmjeravanju džemata „za“ ili „protiv“ rasprava koje vode mnogo kompetentniji.

Upravo ovo posljednje je sve češći problem koji dodatno stvara odbojnost džematlija te pišem o tome sasvim otvoreno uz nadu da će me imami ispravno shvatiti, a veliki broj ih i sâm lično poznajem. Nerijetko se događa da sadržaj hutbi, kad niko od prisutnih ne smije progovoriti, bude u funkciji instruiranja slušalaca na „za“ ili „protiv“ neke rasprave koja se vodi unutar Zajednice ili nekog aktuelnog društvenog pitanja (naprimjer, izbora), o čemu kompetentni ljudi u Zajednici nemaju jedinstven stav. Na ovaj način se džemat dodatno dijeli, a vrijeme i snaga troše na nametanje u

samom začetku pogrešno postavljenih stvari, umjesto na poduku osnovnim vrijednostima vjere: od njenih temelja do analize savremenih izazova koji se stavljaju pred vjernika našega vremena. Jedan dio imama ne shvata da mnoga razilaženja o pojedinim pitanjima nisu razilaženja o ključnim pitanjima vjere, već samo projekcija ideologijskih opredjeljenja i nezasitosti ega modernoga čovjeka (Z. Sardar). Najbolji primjer ovoga o čemu govorimo je nedavno iskorištavanje studenta koji je pristao govoriti na hutbi protiv vlastitoga profesora (da podsjetimo, hazreti Alija u svojoj „Stazi rječitosti“ kaže: „Ko me nauči jednome slovu, rob sam mu cijeli život“), a sadržaj hutbe su već prekosutra prenijele najtiražnije dnevne novine u Bosni i Hercegovini („Dnevni avaz, 1. mart 2009., str. 9). Odgovorni za ovu strašnu zloupotrebu hutbe kao svetoga čina sigurno su, pored kršenja svetosti, najmanje mislili na intelektualnu i duhovnu budućnost naivnog učenika.

Na ovome tragu, treba istaći i da su tri možda ključne kategorije današnjeg bosanskohercegovačkog društva shodno vlastitoj neodgovornosti jasan znak opće društvene nezrelosti: političari, vjerske vođe i mediji. Zahvaljujući društvenoj poziciji i instrumentima koji su im na raspolaganju, a koji bi trebali služiti za dobrobit društva a ne za manipuliranje društvom, vlastite, često neopravdane, stavove u stanju su veoma brzo popularizirati, istodobno u dobroj mjeri onemogućiti onima koji drukčije misle bilo kakvu vrstu prigovora. Zabrinjavajuće je da ne postoje vlastiti, unutrašnji, mehanizmi, mehanizmi svakog odgovornog ponaosob, koji bi probudili kod njih svijest da je nepošteno, nemoralno, na ovaj način zloupotrebljavati povjerenu im funkciju.

Ovo nas uvodi u posljednji dio ovoga teksta, pitanje otvorenosti ljudi na odgovornim mjestima za drukčija mišljenja. Nije tajna da, s jedne strane, uslijed nedostatka većega broja bosanskohercegovačkih religijskih medija, te, s druge strane, odabirom nekih uredništva da „pošto-poto“ brane stavove uglavnom ljudi na poziciji u vjerskim zajednicama/crkvama, teolozi i znanstvenici koji drukčije misle doslovno nemaju gdje objaviti svoje stavove, argumentirano potkrijepljene kritike. Zato je sve češći slučaj da se, u nedostatku toga, teolozi sve više otvaraju za medije koji inače općenito nemaju blagonaklon stav prema religiji, ali koje, usljed aktuelnih informacija koje nude, velik broj građana svakodnevno konsultira. Naravno, dolazi do dvostrukoga pristupa tretiranim problemima: s jedne strane, uistinu se daje mogućnost za izlaganje „opozicionih“ stavova, ali se, s druge strane, iznesene kritike ponašanja službenika crkava i vjerskih zajednica koriste za daljnje oblikovanje negativnoga imidža religije u društvu.

Na kraju, koncentrirajući se na slučaj u našoj zajednici, ističemo kako je nužno da, prije svega, ljudi na poziciji shvate kako njihov pristup problemima ne mora biti jedini ispravan te da kritike njihovih stavova i zatvorenosti prema drukčijem mišljenju ne znače istodobno i kritiku konkretne religijske tradicije. Barem što se islama tiče, dogovor, ali podvlačimo kompetentnih ljudi (šura) ono je što nekome stavu daje legitimitet, a nikako tek mišljenje pojedinca na visokome položaju ili grupe nedovoljno kompetentnih osoba. I, treba naglasiti, ovo se ne odnosi samo na sami vrh Zajednice, već i na sve njene upravne organe i institucije, od džemata, preko medžlisa i muftijstava do medresa i fakulteta.

Summary**OUR DEBATES****Samir Beglerović**

Under the term „our debates“ the author implies dealing with the issues within the Islamic Community and issues directly or indirectly connected to the Islamic Community. As this is the text intended for our column “Forum of Novi Muallim“, the author concentrated on three aspects from great number of aspects which should be contained within a serious study of this issue. He only indicated them as allowed by the space: dignity, relevance (justification) and openness. In this text, the author examined the character, quality and purpose of „our debates“.

موجز**مناقشاتنا****سامر بغليروفيتش**

يقصد الكاتب بمفهوم "مناقشاتنا" معالجة المشاكل داخل المشيخة الإسلامية، وكذلك المشاكل المتعلقة بشكل مباشر أو غير مباشر بالمشيخة الإسلامية. هذا المقال مخصص لباّب منتدى "المعلم الجديد"، ومن بين عدد كبير من الجوانب التي ينبغي أن تتضمنها أي دراسة جدية للمسألة المطروحة، فقد ركز الكاتب على ثلاثة جوانب، مشيراً إليها بالقدر الذي يسمح به المجال، وهي: الكرامة، وثيقة الصلة بالموضوع، والصراحة. وقد عرّج الكاتب في هذا المقال على طبيعة "مناقشاتنا" وجودتها ومبرراتها.